

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน

ชื่อผู้เขียน

นายธนดิษฐ์ ชัยนันท์

สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ :

อาจารย์ รัตนา	พันธ์พานิช	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมศักดิ์	ธรรมธิตวิวัฒน์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทิพย์รัตน์	มณีเลิศ	กรรมการ
อาจารย์ เจษฎา	จิตตภิรมย์	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน และปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพขององค์กรชุมชน โดยเลือกศึกษาขององค์กรชุมชนสององค์กร ได้แก่ องค์กรชุมชนที่ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นหลัก และองค์กรชุมชนที่ภาคเอกชนให้การสนับสนุนเป็นหลัก วิธีการศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำของชุมชนที่รับผิดชอบองค์กรโดยตรง

ผลการศึกษาพบว่าทั้งสององค์กรมีลักษณะของการพึ่งพาตนเอง ที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือกลุ่มของคนในท้องถิ่น โดยรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการหรือหน่วยงานอื่นใดกำหนดให้เป็นกลุ่ม สามารถดำเนินกิจกรรมด้านสาธารณสุขมูลฐานภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ กำลังคน ความรู้และเทคโนโลยี กำลังเงิน รวมถึงทรัพยากรต่างๆที่

ได้จากภายในและภายนอกชุมชน แล้วนำมาบริหารจัดการในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน เกิดผลงานที่มีประโยชน์ต่อคนส่วนมากในชุมชน และจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ คักยภาพขององค์กรชุมชน พบสามปัจจัยหลักที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นไปและการดำรงอยู่ ขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน ประกอบด้วย ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การศึกษา การเมืองการปกครอง ขนาดของชุมชน สัดส่วนประชากร การติดต่อสื่อสารการคมนาคม กลุ่มทางสังคม ความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างกลุ่ม ทิศนคติต่อหน่วยงานภายนอกชุมชน และ การได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ การตั้ง ถิ่นฐานของคนในชุมชน และฐานะความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ และ ปัจจัยทางวัฒนธรรม ได้แก่ ชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของคนในชุมชน สภาพการตั้งบ้านเรือน และประเพณีประจำท้องถิ่น

ปัจจัยทั้งสามมีความสัมพันธ์กับศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุข มูลฐาน และมีความเชื่อมโยงกันแบบองค์รวม ซึ่งหากปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้เกิดผล กระทบต่อศักยภาพขององค์กรชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งผลดีและผลเสียได้ ดังนั้นจึงมี ความจำเป็นที่จะต้องศึกษาศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐานก่อนที่ จะดำเนินการใดๆลงไปสู่ชุมชน และผลการศึกษาที่คาดว่าน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคคล หรือ หน่วยงาน ในการนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาองค์กรชุมชน ระบบการบริหารจัดการ และการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน ที่จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองในการดูแลสุขภาพ และพัฒนางานด้านสาธารณสุขของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

Independent Study Title   The Potential of Community Organization for Self-reliance
in Primary Health Care

Author   Mr. Thanadith Chainun

Master Degree of Public Health

Examining Committee:

Lecturer Ratana	Panpanich	Chairman
Asst.Prof. Somsak	Thammathitawat	Member
Asst.Prof. Tiparat	Maneelert	Member
Lecturer Jessada	Jittapirom	Member

Abstract

The objectives of a qualitative study on community organization potential and self-reliance in primary health care were to describe the potential of community organization for self-reliance in primary health care and to identify the associated factors ; social, economic and cultural. Two organizations in the communities were selected. One was supported by the government and the other was supported by a non-governmental organization. The methods of in-depth interviews and focus groups were used to collect information from key informants: the administration and management committee of this organization were community leader that took the direct organizational responsibilities.

The results showed that the two studied organizations had self-reliance characteristics in individual or group who voluntarily organized. Without laws or regulations of the government or working unit stipulating to do so. They could be able to conduct

primary health care activities with the local resources such as manpower, knowledge/technology, budget and the resources from intra and inter-communities : using primary health care working management that gives the benefit to many people in the community. Three main factors which were associated with the potential of community organization in primary health care were social factors, i.e., education, politics, community size, population ratio, communication network, social groups, community unity and group cooperation, attitude for external unity and support; economical factors, i.e., occupational, local establishments and economic lifestyles; cultural factors, i.e., general lifestyle, local housing and local culture festivals.

All of factors were totally bound and related to the community organization potential for self-reliance in primary health care. If the factors were to change it might affect the potential of community organization in both bad and good, and both direct and indirect result. Before doing something to develop the community, it is necessary to study the potential of community organization for self-reliance in primary health care. The results of this study would be expected to give the benefit to interested persons and organizations for a guide-line application in organizational development, management system and primary health care operations. This benefit can help the community to have the sustainable self-reliance in health care and community public health development.